

- ◆ Kelionės atstumas: *23,2 kilometro*
- ◆ Kelionės pėsčiomis trukmė: *6 valandos*
- ◆ Punktai: *Burbiškio dvaras – Dambava – Laba – Rokoniai – Džiugoniai – Sidabravas – Vadaktai*

Dauguvėnės kultūros istorijos muziejus - draustinis, Burbiškio dvaras

Kelio atkarpos pradžia - Burbiškio dvare. Šią dieną rekomenduojama neskubėti, pasimėgauti kiekvienu kilometru, o gal net papildomai nueiti 5 kilometrus Burbiškio dvaro parko takeliais ir pasiekti Nuskaidrėjimo alėją, kurios gale pastatytas didžiulis kryžius. Netruksite įsitikinti, kad dvaro parkas nuostabi vieta, jau XX a. pradžioje buvo plačiai žinomas ir lankomas. Čia lankydavosi Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Jonas Basanavičius, Petras Vileišis, lenkų rašytojas ir poetas Kornelijus Makušinskis.

Burbiškio dvaras turėjo net keletą šeimininkų ir mena net XVII amžių, tačiau tik 1819 m. atitekęs Baženskiam suklestėjo. Mykolas Baženskis išplėtė dvarą į puošnų ir didelį, žmonės rankomis iškasė tvenkinius, suformavo 15 salų ir jas sujungė 22 tilteliais - pamėginkite suskaičiuoti. Dvaro parko teritoriją puošia K. Ulianskio kūriniai - pirmasis Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytauto paminklas Lietuvoje, labai gerbiamas poeto A. Mickevičiaus paminklas, liūtų tilto skulptūros.

1941 m. prasidėjus pirmiesiems Lietuvos gyventojų trėmimams į Sibirą, Baženskių šeima buvo priversta trauktis į Lenkiją ir palikti dvarą. Ilgainiui puošnus parkas užžėlė krūmynais, sunyko neprižiūrimi takai. Dvaras buvo išgrobstytas ir suniokotas. Pokario metais dvare buvo net įkurta veislinių kiaulių ferma bei joje dirbusių darbininkų butai. Sunku buvo patikėti, kad XX a. pradžioje Burbiškio dvaro pastatų kompleksą sudarė: rūmai, ledainė, pirtis, vaikų namas, gubernantės namas, virtuvė, oranžerija, sodininko namas ir ūkinis pastatas, kariatidė, arklidė, svirnas, tvartas, balandinė, gulbių namelis, pelėdynas, klojimas, motorinis malūnas, kalvė... Nuo 1981 m. Burbiškio dvare buvo siekiama atstatyti kuo tikslesnę praeities vaizdą. Atkurti ir restauruoti dvaro pastatai, todėl bevaikštinėdami galite pajusti XX a. pradžios atmosferą. Buvusiuose ūkiniuose pastatuose apžiūrėkite senovinės technikos ekspoziciją. Galbūt įdomiausias eksponatas čia - XIX a. pagamintas garo variklis, kuris, manoma, dar galėtų veikti. Jei dvare lankysitės pavasarį, pasigrožėkite įvairiaspalvių tulpių kolekcija - čia nuo 2000-ųjų kasmet rengiama Tulpių žydėjimo šventė.

Paliekant dvaro teritoriją, nepraeikite priešais dvaro vartus stovinčios Šv. Mergelės Marijos skulptūros. Jos postamente įmūrytas mitologinis akmuo, kuriame, pasak legendos galima pamatyti mažytę, pačios Mergelės Marijos išpaustą pėdą. Esą tai stebuklingų galių turinti pėda - prie jos priglaudus ranką ir mintyse kreipiantis į Mergelę Mariją galima išsakyti savo pageidavimą.

Jeigu tik pradėję kelionę pasuktumėte 600 m į šalį, galėtumėte aplankyti vieną iš išskirtinių Radviliškio rajono kaimo bažnyčių – **Dambavos Dievo Apvaizdos bažnyčią**, kuri yra įtraukta į Lietuvos Kultūros vertybių registrą.

Dambava – mažas kaimelis Radviliškio rajone, tačiau pirmąją savo bažnyčią turėjo jau 1804 m. Ją pastatydino dvarininkai Goštautai. 1822 m. ji sudegė, o vietoj jos, 1825 m. pastatyta dabartinė akmenų mūro bažnyčia. Jei pavyks pakliūti į vidų, verta atkreipti dėmesį į bažnyčios vargonus.

Nuo 1841 m. išliko autentiškas vargonų prospektas. Už jo XX a. pradžioje naują instrumentą

sumontavo meistras Martynas Masalskis (~1908).

Daugiau jokių nusukimų, tik kelionės tikslas - Sidabras. O toliau žingsniuojant, sekanti įdomesnė vieta - **Labos geležinkelio stotis**. Ji buvo įkurta 1871 – 1873 m. nutiesus geležinkelį Radviliškis – Daugpilis. Vietovės pavadinimas sietinas su netoliese ištekančiu Labos upeliu. Bet ne visiems čia būdavo „labas“, valstybės archeologijos komisijos medžiagoje yra 1936 m. Dapšionių pradžios mokyklos mokinių užrašytas pasakojimas apie gilią duobę Laboje, į kurią mesdavę įtariamus raganavimu žmones. Jei žmogus išplaukdavo – sakydavo, kad tai ragana ar raganius ir jį sudegindavo, o kaulus palaidodavo specialiam kapelyje, kuris buvo vadinamas Raganų kapeliu. Kitas pasakojimas teigia, kad netoli Labos stoties yra vieta, kurioje naktimis lakstanti kiaulė...

Įkūrus geležinkelio stotį, labai išaugo Labos reikšmė krašto gyvenime. Apylinkių dvarininkai per šią stotį išveždavo savo dvaruose išaugintą žemės ūkio produkciją, o, kai XX a. pradžioje Puziniškis tapo svarbia šviesuomenės veikėjų susibūrimo vieta, Petkevičiai iš šio dvaro siūsdavo brikas į Labos geležinkelio stotį parsivežti garbiųjų svečių. 1910 m. atvykęs apžiūrėti Raginėnų archeologijos paminklų tautos patriarchas, daktaras Jonas Basanavičius kelionę po kraštą pradėjo iš Labos... Tačiau Laba į didesnę gyvenvietę taip ir neišaugo.

Visai netrukus ir **Rokoniai** – vienas seniausių Radviliškio rajono kaimų, įkurtas 1554 metais! Kaimo pavadinimą vietos gyventojai kildino nuo dažnų rūkų šiame tarp miškų įsikūrusiame krašte, nors kalbininkai tvirtina, kad kaimo pavadinimas kilęs nuo asmenvardžio Rokas, pridėdant aukštaitišką priesagą -oniai...

Toks senas kaimas žinoma turi turtingą istorinę praeitį, kurioje XIX a. minimas ir **Rokonių dvaras**. Rokonių dvaro savininkas Matas Tracevskis laikomas Sidabravo bažnyčios įkūrėju. O dabar keliautojus iš tolo pasitinka didinga, raudonų plytų mūro, stačiakampio plano, bebokštė **Rokonių bažnyčia**, pastatyta 2019 m. Bažnyčia iškilo už privačias lėšas, jos fundatorius – ūkininkas ir kaimo lyderis Kazimieras Masilionis. Šventoriaus kampe stovi mūrinė varpinė, kurioje pakabintas lenkų firmos 2017 m. nulietas varpas su fundatoriaus vardu ir Vyčiu. Vietiniai žmonės K. Masiulionį laiko žmogumi, kurio dėka nusenęs kaimas atsigauja.

2018 m. įrengta privati oro skrydžių lauko aikštelė - **Rokonių aerodromas**, naudojamas mėgėjiškiems, pažintiniams skrydžiams ultralengvaisiais orlaiviais dienos metu. Šalia įrengtas angaras lėktuvų saugojimui, pilotų namai.

Rokoniuose būtinai užeikite į keliautojų laukiantį rąstinį namelį - **Autobusų stotelę** – tai tikra užuovėja keleiviams. Viduje švaru ir jauku, puiki vieta pailsinti kojas ar užkąsti prie apskrito stalo.

Paliekant Rokonius, nepraeiskite nepastebėję tvirto, **geležinio kryžiaus**. Jis pastatytas 2000 m. atmenant nuo seno stovėjusį ir metų naštos neišlaikiusį aukštą medinį kryžių.

Džiugaus tikėjimo, vilties ir meilės vedini pasieksite **Džiugonis**. Čia būtent šioms vertybėms pastatytas pakelės kryžius. O nuo čia, jau tik 3 kilometrai iki Sidabravo.

Sidabras – didžiausia gyvenvietė Radviliškio rajone. Miestelis ėmė kurtis XIX a., kai Rokonių dvaro savininkas Matas Tracevskis, 1829 m. pasitarnaudamas vietos gyventojams, savo žemėje, palei Kiršino upelį pastatė **Švč. Trejybės bažnyčią**. 1858 m. bažnyčia padidinta, vėliau pastatyti kiti priestatai. Bažnyčia neoklasicistinė, kryžminio plano, bebokštė. Šventoriuje stovi mūrinė varpinė ir mūrinės Kryžiaus kelio stočių koplytėlės. XX a. pradžioje klebonauti į Sidabravą buvo

atkeltas kunigas – rašytojas Juozas Tumas-Vaižgantas.

1999 m. patvirtintas Sidabravo herbas. Herbo skydo žaliame lauke - išrautas sidabrinis medis su sidabriniais lapais. Sidabrinis medis primena miestelio pavadinimą, o žalia spalva simbolizuoja laisvę, grožį, viltį ir sveikatą. Sidabravo pavadinimo kilmė nėra žinoma. Pasakojama, kad bažnyčios fundatorius prieš mirtį lenkiškai ištara: Szczodro odwdzięczył się Bogu („Dievui dosniai atsilyginau“). Vietiniai žmonės bekartodami šitą posakį vietovę praminė Ščodobrovas, o vėliau pervadino Sidabravas.

Sidabravo žmonės labai bendruomeniški, gerbiantys istoriją. Sąsajas su praeitimi galima pajusti miestelio **koplytstulpių parke**. Čia įamžinti kraštui nusipelnę, atminimo verti žmonės. 1998 metais atidengtas koplytstulpis sidabraviškiams, laukusiems ir nesulaukusiems laisvos Lietuvos, nuo 1999 m. stovi koplytstulpis skirtas pagerbti rašytoją Vytautą Alantą-Jakševičių, taip pat, 2013 m. pastatytas koplytstulpis Antanui Vaškeliui atminti, kurio dėka Sidabravas išaugo ir išgražėjo. Akmeninėse garbės knygosose galima perskaityti iškiliausių Beinoravos, Vadaktų ir Sidabravo žmonių pavardes.

Sidabravo krašto muziejuje surinkta ir susisteminta visa medžiaga apie šiuos iškilius Sidabravo krašto žmones. Taip pat eksponuojama daug išlikusių senovinių rakandų. Didžiausia muziejaus ekspozicijos dalis skirta žymiam lietuvių išeivijos rašytojui, publicistui, dramaturgui Vytautui Jakševičiui-Alantui. Šalia muziejaus yra Sidabravo garbės piliečio Antano Vaškelio memorialinis kambarys, Sidabravo bibliotekoje - prof. Vlado Žuko atminimo kambarys.

Paėjęjus 10 km. nuo Sidabravo, sustokite nakvynei nedideliame miestelyje **Vadaktuose**. Yra duomenų, kad Vadaktų vietovė jau buvo žinoma 1372 m. Hermano Vartbergiečio Livonijos kronikoje minima, kad būtent šiais metais Vadaktai (*Wadachte*) buvo nuniokoti kryžiuočių. XVI a. dokumentuose minimas Vadaktų dvaras, kuris ilgą laiką priklausė Bitautams. Lenkiškuose šaltiniuose teigiama, jog po Bitautų dvaras atiteko Liudkevičiams. Naujieji dvarininkai 1880 m. - 1883 m. perstatė ir restauravo Vadaktuose stovėjusią medinę bažnyčią, kol ši įgavo dabartinę, klasicizmo bruožų turinčią **Šv. Agotos bažnyčios** išvaizdą. Nuo 2016 m. bažnyčios sieną puošia atminimo lenta, skirta garsaus lenkų rašytojo, Nobelio literatūros premijos laureato Henryko Sienkiewicziaus 100-osioms mirties metinėms, nes būtent čia garsus rašytojas gyveno, kūrė. Jo romane “Tvanas” aprašomi Laudos žemėje, prie Vadaktų vykę įvykiai.

Bažnyčios šventoriuje stovi dvarininkų Liutkevičių mauzoliejus, žema raudonų plytų mūro varpinė, kurioje kabėjo ir skambėjo net du bronziniai varpai. Deja, vienas iš varpų buvo suskilęs, o kitas 2013 m. pavogtas. Naują varpą 2018 m. miesteliui padovanojo lenkų bendruomenė. Varpas atspindi ne tik lietuvių ir lenkų draugystę, bet ir persipynusią šalių istoriją, ant jo išlieti Lietuvos ir Lenkijos herbai, H. Senkevičiaus atvaizdas, užrašai lietuvių ir lenkų kalbomis. Varpas kol kas vadinamas rašytojo vardu – Henrykas, vėliau jis bus pašventintas Jono Pauliaus II vardu.

Vadaktuose 1957–2004 m. kunigavo poetas, tautosakininkas ir dvasininkas Antanas Valantinas.

Palaidotas kaimo kapinėse. Jam atminti atidarytas **memorialinis kambarys**.